

тенденции – ограниченность и поиск предельности и активации механизмов, посредством которых происходит демонтаж ограниченности. В этом контексте формируются стратегии тела как идеального, сакрального начала, так и представления «тела без органов», обнаруживая следующие модусы: тело-притча, тело-агон, тело-«складка».

Ключевые слова: тело, человек, предел, модусы, тело-притча, тело-агон, тело-«складка».

Yarovitskaya N., PhD in philosophical sciences, associate professor of the Department of philosophy, Kharkiv national University of construction and architecture (Kharkov, Ukraine), E-mail: multinata@i.ua

Kasyniuk L., associate professor of the Department of philosophy, Kharkiv national University of construction and architecture (Kharkov, Ukraine), E-mail: larysakasynuk@gmail.com

«Body phenomenon»: philosophical aspect.

Abstract. The problem of human existence is revealed in the aspect of somatic definiteness and divides «personal body» given in the experience as «my body» and physical one or «body-object» in dichotomic way. Sartre develops this tendency, he gives the difference between «body-subject» and «body-object»; body in the quality of negative limit resists to realization of human projects. The overcoming of dichotomous alternative concerning relation «matter/spirit» is revealed in the research of Edmund Husserl. In accordance with the theory of philosopher the existence of man in nature is stated just through the body as through the natural material thing. At the same time in somatic body there is particular environment that is peculiar to mental (emotional) nature. Thus the experience of man is characterized by resultative somatic activity of individual and action of natural world.

Design/methodology/approach. Nonclassical type of thinking was marked by coming of various philosophical doctrines, among which irrationalism (F. Nietzsche's «Phylosophy of life», existentialism (Jean-Paul Sartre, Gabriel Marcel), psycho-analysis (Sigmund Freud), postmodernism (Gilles Deleuze, Pierre-Félix Guattari, Jean Baudrillard) etc. are well-known. And if the tendency of classical epoch was the incarnation of content of search of perfection of human «I» thanks to disclosing of harmonious beginning in the space of body phenomenon, completion, ideal, on the contrary in nonclassical paradigm the question-problem concerning the incompleteness of somatic body, asymmetry, possible destructive displays arose. And so Jean-Paul Sartre noted that «Man is incompleteness and all the attempts to achieve the contrary betray in him only useless passion».

Findings. While studying body phenomenon from the philosophical point of view we revealed three main modi.

Originality/value. Body-«parable» – presents primary mythological status. Body begins to speak long before the appearance of phonetic written language through oral speech, myth.

Body-«agon» – is the modus of struggle, of conflict in the space of body phenomenon. This conflict or agonality becomes apparent in somatic plan escaping the sphere of development of purely biological mechanisms of body development.

Body-«fold» – the paradigm of postmodern sensuality.

Keywords: «Matter/spirit, Body-«parable», Body-«agon», Body-«fold», Human existence, Nonclassical type.

УДК 004.946:008

Шевчук Ю. А.,

аспірантка кафедри філософії,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

(Київ, Україна), E-mail: yulya05.90@bigmir.net

ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ КУЛЬТУРНИХ ПРАКТИК

Анотація. Актуальність обраної проблематики зумовлена необхідністю дослідження феномену віртуальної реальності у контексті культуротворчої специфіки сучасності.

У цьому контексті автор висвітлює особливості впливу інформаційно-комунікаційних технологій, Інтернет-технологій, технологій віртуальної реальності на формування культурних практик, становлення нової комунікативної ситуації та досліджує інноваційний потенціал віртуальної реальності в сучасних формах культурної комунікації. В статті висвітлено значення концепту «культурна практика» у сучасному науковому полілозі та репрезентовано специфіку різноманітних типів сучасних культурних практик. Аналіз концепції В.В. Бичкова та Н.Б. Маньковської дозволяє авторів залучити основні її положення до розгляду впливу феномену віртуальної реальності на формування сучасних культурних практик як інноваційних форм культурної комунікації.

Ключові слова: *віртуальна реальність, культурні практики, арт-практики, конструювання соціальної реальності, культура реальної віртуальності, культурна комунікація.*

Специфіка сучасних культуротворчих процесів нерозривно пов'язана з розвитком нової інформаційно-комунікативної парадигми, становленням інформаційного суспільства, появою віртуального простору та глобальним застосуванням електронної комунікації, що призвело до сутнісних змін в соціально-економічній, соціально-політичній та соціокультурній сферах. Розвиток сучасних цифрових технологій вплинув на формування нового комунікативного простору, поширення глобалізаційних суспільних процесів, формування нового інформаційного середовища – інфосфери. Становлення нової інформаційної доби, віртуалізація сучасного соціокультурного простору, розвиток та застосування сучасних інформаційно-комунікаційних та медіатехнологій актуалізують проблему висвітлення філософських аспектів у дослідженні концепту віртуальної реальності та його проявів у сучасних культурних практиках. У цьому контексті актуальність та перспективність обраної проблематики обумовлена необхідністю репрезентації соціокультурної специфіки віртуальної реальності як сучасного феномену, а також його значенням в сучасних культуротворчих процесах, зокрема у сучасних культурних практиках.

Міждисциплінарну специфіку віртуальної реальності репрезентовано в концепціях зарубіжних вчених В. Афанасьєва, В. Бичкова, М. Вейнстейна, А. Воронова, І. Корсунцева, А. Крокера, Дж. Ланьє, Н. Маньковської та ін. Дослідження віртуальної реальності з точки зору культурних практик має міждисциплінарний характер та в українському науковому дискурсі висвітлено в роботах Л. Божко, Ю. Завадського, С. Іщука, О. Оленіної, Л. Скокової, І. Яковець та ін. Однак зазначимо, що дослідження філософсько-культурологічного осмислення віртуальної реальності в українській науці недостатньо вивчено та перебуває у процесі розробки й потребує дослідницької уваги. Міждисциплінарність обраної проблематики зумовлює необхідність застосування методологічних стратегій, які б дозволили репрезентувати інноваційність феномену віртуальної реальності у формуванні сучасних культурних практик. За таких умов метою статті є виявлення специфіки феномену віртуальної реальності в контексті сучасного наукового дискурсу, а також дослідження інноваційного потенціалу віртуальної реальності в сучасних формах культурної комунікації, які репрезентовані культурними практиками. Досягнення мети вимагає розв'язання наступних завдань: дослідити феномен віртуальної реальності у контексті міждисциплінарності та висвітлити особливості його впливу на становлення сучасної комунікативної ситуації; проаналізувати значення концепту «культурна практика» у сучасному науковому полілозі та дослідити вплив віртуальної реальності на формування сучасних культурних практик; розглянути філософсько-естетичні аспекти віртуальної реальності як художнього феномену через концепцію В. В. Бичкова та Н. Б. Маньковської.

Становлення сучасного комунікативного простору, розвиток та впровадження новітніх цифрових технологій та різноманітних засобів комунікації актуалізують науковий інтерес до розгляду феномену віртуальної реальності в контексті цивілізаційних трансформацій сучасного суспільства. Саме ці про-

цеси інформатизації, застосування інформаційно-комунікаційних технологій, Інтернет-технологій, розповсюдження електронної культури у всіх аспектах буття сучасного суспільства дозволили М. Кастельсу визначити новий тип культури як «культури реальної віртуальності». Досліджуючи ступінь розповсюдження віртуальної реальності у різних галузях сучасної культури, Кастельс обґрунтовує ідею про поступове формування нового соціально-комунікативного простору, специфічної медіареальності, яка об'єднує користувачів мережі та актуалізує сучасне суспільство як відкрите суспільство. Філософ пов'язує це із процеси комп'ютеризації та віртуалізації, які радикально трансформують просторово-часові аспекти буття сучасного суспільства та зумовлюють інституціональні зміни в суспільстві та фундаментальні зміни в житті окремої людини [7]. Формування та розповсюдження «культури реальної віртуальності» зумовлює зміни у свідомості людей, їх повсякденній культурі та способі життєдіяльності, а відтак трансформує різні аспекти буття суспільства. За таких умов домінування «культури реальної віртуальності» в житті сучасного суспільства визначає інформаційно-комунікативний вектор його соціокультурного розвитку та специфіку сучасної картини світу. Серед сутнісних характеристик, що впливають на формування суспільства та культури нових типів, Кастельс називає саме глобальність впровадження та використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, а також виникнення мережевої логіки та поширення цієї логіки на соціальні процеси. Саме ці характеристики відображають трансформаційні зміни в усіх сферах людської діяльності та специфіку формування сучасного суспільства як мережевого суспільства. Зазначимо, що дослідження впливу новітніх технологій на різні аспекти буття суспільства дозволило Кастельсу охарактеризувати сучасний етап соціокультурного розвитку людства як «галактика Інтернет» [7], що символізує рівень розвитку сучасного суспільства та специфіку усіх соціально-інформаційних процесів та взаємодій. У цьому контексті створення та розповсюдження різних форм віртуальної реальності дозволяють вченому обґрунтувати виникнення нової культури, «культури реальної віртуальності», в якій взаємодіють реальність та віртуальність [7]. Іншими словами, зі стрімким розвитком цифрових комп'ютерних технологій, Інтернету та Інтернет-технологій пов'язане поступове перетворення мережі в новий соціально-комунікативний простір – специфічну медіативну реальність.

Формування нової інформаційної культури – медіакультури, нової етики віртуальних комунікацій породжує інноваційні культурні (соціокультурні) практики, засновані на використанні комп'ютерних технологій. Ці культурні форми характеризуються чітко вираженою специфікою, зумовленою, перш за все, процесами медіатизації сучасної культури. Виявлення специфіки застосування віртуальної реальності в сучасних культурних практиках зумовлює необхідність визначення концепту «культурна практика». У сучасному науковому дискурсі дослідження культурних практик здійснюється крізь призму їхньої поліфункціональності, адже вивченням сучасних культурних практик займаються в різних галузях знань, зокрема в культурології, естетиці, соціології, соціології культури, філології, педагогіці тощо. Досліджуючи специфіку когнітивних процесів сучасної людини, американський вчений Едвін Хатчинс розглядає культурні практики як втілення людиною власних навичок, отриманих через різноманітні форми світобачення та світосприйняття, та визначає їх як ключові компоненти когнітивних процесів людини [12, с. 2012]. Іншими словами, культурні практики організовують взаємодію людини з природними явищами, процесами, культурними артефактами тощо, а також, за словами науковця, актуалізують продукування результатів пізнавальної діяльності через форми міжлюдської взаємодії. За концепцією Хатчинса, культурна практика актуалізується як культурна, «...якщо вона існує в когнітивній екології таким чином, що обмежується або узгоджується з практикою інших осіб»

[12, с. 2012]. У цьому контексті науковець звертає увагу на те, що приклади культурних практик варіюються від повсякденних уявлень людини про навколишній світ до найскладніших наукових теорій. Отже, за концепцією Хатчинса, культурні практики – це форми взаємодії сучасної людини із навколишнім середовищем, зокрема і культурним.

Такий підхід до інтерпретації концепту культурних практик, на нашу думку, певним чином пов'язаний з концептологічною стратегією П. Бергера та Т. Лукмана про соціальне конструювання реальності, відповідно до якої суспільство формується людьми в процесі соціальної взаємодії та є результатом опредмеченої людської діяльності [2]. У контексті конструктивістської парадигми Бергера та Лукмана суспільство актуалізується як запас соціального знання, що формується в процесі життєдіяльності індивідів та виражається в накопиченні інформації про навколишнє середовище та її передачі майбутнім поколінням. Адже, як зазначають науковці, «Мої стосунки з іншими не зводяться до відносин лише з партнерами і з сучасниками. Я вступаю також і в стосунки з попередниками і наступниками, тими іншими, які жили раніше і які будуть жити після мене в загальній історії мого суспільства» [2, с. 59–60]. В процесі такої взаємодії в суспільстві формуються певні системи норм та цінностей, установки, звички тощо, що пов'язано, за концепцією Бергера та Лукмана, із конструюванням соціальної реальності. Аналізуючи передумови та межі соціального конструювання, науковці звертають увагу на те, що «Людина біологічно схильна до конструювання світу, в якому вона живе з іншими. Цей світ стає для неї домінуючою і визначальною реальністю» [2, с. 295]. За таких умов взаємодія людей актуалізується як соціальне конструювання реальності, основну мету якого науковці вбачають у побудові універсальних моделей поведінки, звичок та традицій в суспільстві. Крім того, Бергер та Лукман наголошують на динамічній специфіці процесу конструювання, пов'язаній із інтерпретативною діяльністю суб'єктів взаємодії щодо знань про соціальну реальність, із його світоглядом та світорозумінням. У цьому контексті культурні практики, на нашу думку, постають як форми соціальної взаємодії, а також зберігання та трансляції накопиченого соціального досвіду, які конструюють соціальну реальність відповідно до інформаційної специфіки сучасної культури.

Зазначимо, що незважаючи на велику кількість робіт, присвячених вивченню окремих аспектів культурних практик, форм їхньої реалізації в сучасному житті, традицій та інших елементів, в сучасній українській науці відсутнє системне дослідження феномену культурних практик. Філософська наука дає інтерпретацію культурної практики з точки зору її практичної складової, тобто як окремий вид практичної діяльності людини. В українському науковому дискурсі сучасний дослідник В. А. Федь розглядає культурну практику як узагальнену модель функціонування культуротворчої діяльності, що репрезентує світоглядні традиції в різних модусах буття: часі, русі, просторі. Саме вони верифікують культуротворчість в матеріальній предметності, артефактах, представляючи її в духовному та предметному «тілі» культури [11, с. 35–36]. Автор припускає, що сучасні культурні практики репрезентують певні світоглядні орієнтири та актуалізуються як специфічні матеріально-духовні форми, що дозволяють реалізувати певну просторово-часову модель буття, яка закріплюється в культурному типі [11, с. 36]. Аналізуючи культурні практики, Федь стверджує, що діапазон культурної практики не обмежується певним видом діяльності, тому автор типологізує культурні практики й виокремлює духовні, релігійні, виробничі, соціальні, військові та інші види [10, с. 54–56]. Зауважимо, що аналіз наукової літератури дозволяє доповнити дану класифікацію й іншими видами культурних практик. За таких умов актуальними є розвідки соціологів, авторів аналітичної доповіді «Культурні практики і культурна політика. Актуальні питання соціокультурної модернізації в Україні» [5] А. Єрмолаєва, О. Левцуна, О. Мельничук, В. Щербини, які досліджують

культурні практики з позицій соціокультурної модернізації, формування ефективної культурної політики, деталізують сформовані культурні практики в українській культурі та, аналізуючи їх з позицій якісного складу, висвітлюють можливість соціокультурної модернізації в сучасному українському суспільстві. У соціологічному дослідженні культурні практики розглядаються насамперед як дозвільні практики, до яких, на думку дослідників, належать відвідування театрів, музеїв, художніх виставок, перегляд телепередач, музичні вподобання, практики читання та Інтернет як дозвілля та джерело культурного контенту [5]. Сучасна дослідниця Т. Б. Алексеева, досліджуючи особливості соціокультурних практик в контексті трансформаційних змін сучасного освітнього процесу, звертає увагу на те, що у науковому полілозі серед культурних практик, окрім освітніх, також розрізняють дослідні, комунікативні, організаційні, ігрові, художні та інші практики [1]. У цьому контексті застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та віртуалізація суспільства репрезентуються у соціально-культурній, соціально-економічній, політичній сферах, а також у сферах освіти, науки, мистецтва тощо. Таким чином, віртуалізація різних сфер людського буття зумовила виникнення найрізноманітніших культурних практик: від електронних наукових журналів та систем дистанційної освіти у науково-освітній сфері до електронних магазинів у сфері економіки та віртуальних музеїв, бібліотек, організації віртуальних турів тощо у сфері рекреації.

Зазначимо, що застосування віртуальної реальності вплинуло на формування нових арт-практик, які пов'язані із розвитком інноваційних форм культурної та естетико-художньої комунікації. Становлення інформаційного суспільства сутнісним чином вплинуло на появу нових форм художньої культури, які здійснюють процес розвитку художньої свідомості, пов'язаної із впливом технологій віртуальної реальності, а тому і нового типу комунікації. Зазначимо, що залучення новітніх технологій до мистецької практики дозволяє репрезентувати інноваційні підходи в естетично-художньому відображенні дійсності, що актуалізуються в таких нових напрямках мистецтва як відео-арт, net-арт, тривимірна анімація, цифровий живопис тощо. Отже, інноваційний потенціал інформаційно-комунікаційних технологій в сфері мистецтва розкривається в таких сучасних формах культурної комунікації як художні практики або арт-практики, та зумовлює виникнення нового феномену – комп'ютерно-мережевого мистецтва. Це не лише змінює сучасну картину світу, а й перетворює світ в єдиний діалоговий простір, в якому співіснують реальність і віртуальність.

У контексті виявлення специфіки сучасних арт-практик необхідно розглянути концепцію сучасних дослідників В.В. Бичкова та Н. Б. Маньковської. Аналізуючи особливості віртуальної реальності як художнього феномену, Бичков та Маньковська пропонують розглядати її як «...специфічне середовище, створене електронними засобами комп'ютерної техніки, яке сприймається чуттєво і повністю реалізується в психіці суб'єкта; особливий, максимально наближений до реальної дійсності (на рівні сприйняття) штучно модельований динамічний континуум, що виникає в межах і за законами (які наразі формуються) комп'ютерно-мережевого мистецтва» [3]. Зазначимо, що застосування технології віртуальної реальності трансформує роль сучасного реципієнта у спілкуванні з артефактами культури та творами мистецтва, дозволяючи актуалізувати його інтерактивну діяльність. Як зауважує Бичков, «Специфіка сучасної віртуальності полягає в інтерактивності, що дозволяє замінити уявну інтерпретацію реальним впливом, матеріально трансформуючим художній об'єкт» [8, с. 113]. Іншими словами, інноваційність віртуальної реальності розрахована на активну участь реципієнта, на його інтерпретаційну діяльність у процесі означування смислових кодів, формуючи при цьому новий тип естетичної свідомості через актуалізацію інтерактивної діяльності реципієнта. Трансформацію естетичної свідомості сучасної людини науковець

пов'язує з певним розмиванням кордонів художнього твору, втратою цілісної структури та відкритістю до варіативності означування. За Бичковим, принципова естетична новизна сучасних художніх творів пов'язана з «...можливістю відчуття світу мистецтва зсередини, завдяки просторовим ілюзіям тривимірності і тактильним ефектам зануритися в нього, перетворитися з споглядача в протагоніста» [8, с. 113]. Автор пов'язує це зі зміною герменевтичної множинності інтерпретацій на мультивплив, а діалогу – на полілог реципієнта з комп'ютерним зображенням в найрізноманітніших формах: вербальній, візуальній, поведінковій тощо. Крім того, з розвитком «культури реальної віртуальності» інтерпретаційна активність реципієнта обумовлюється специфікою його світобачення та світосприйняття, культурно-естетичним досвідом, герменевтичним потенціалом, а також здатністю декодувати інформацію.

Дослідження сфери віртуальності дозволило Бичкову та Маньковській класифікувати її, розподіляючи на п'ять типів: природну віртуальність, мистецтво як віртуальну реальність, паравіртуальну реальність, протовіртуальну реальність та власне віртуальну реальність [3]. Проте у своїй більш пізній роботі «Сучасне мистецтво як феномен техногенної цивілізації» (2011 р.) автори доповнюють дану класифікацію ще одним видом віртуальної реальності – естетична віртуальна реальність [9, с. 57]. До природної віртуальності, на думку дослідників, належить сфера духовно-психічної діяльності людини, що актуалізується в сновидіннях, мріях, видіннях, галюцинаціях, фантазуванні тощо. Мистецтво як віртуальну реальність науковці пояснюють тим, що «...увесь образно-символічний світ, що створюється мистецтвом, може бути зрозумілий як своєрідний космос віртуальних світів, кожен з яких є унікальним і повністю реалізується тільки в акті естетичного сприйняття конкретного твору мистецтва конкретним реципієнтом» [3, с. 37]. До паравіртуальної реальності, за Бичковим та Маньковською, належать психоделічне мистецтво та різноманітні елементи віртуальності в авангардно-модерністсько-постмодерністському мистецтві та в сучасних арт-практиках, що виникають на основі традиційних «носіїв» мистецтва, однак без особливої застосування технічних пристроїв. До сфери протовіртуальної реальності (протовіртуальності) дослідники відносять всі форми і елементи віртуальності, пов'язані із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій. Власне віртуальна реальність, яка передбачає повну іммерсивність реципієнта в віртуальний світ через вплив на всі його органи чуття, на думку Бичкова та Маньковської, ще досить нове явище та актуалізується лише у високотехнологічних мережевих іграх та деяких фільмах, «...однак більшість її характеристик і тенденції впливу на реципієнта вже добре проглядаються на рівнях пара- і протовіртуальності» [3, с. 39]. Естетичну віртуальну реальність науковці пов'язують із реалізацією власне віртуального естетичного досвіду, тобто це така віртуальна реальність, де реципієнт взаємодіє «...з певною психо-електронною реальністю, яку він сприймає через посередництво цілої системи електронних і сенсорних датчиків і має можливість сам впливати на неї за допомогою іншої електронної системи управління» [9, с. 89]. У контексті проблематики статті можемо припустити, що згідно із класифікацією Бичкова та Маньковської сучасні художні практики актуалізуються саме в протовіртуальній реальності та в естетичній віртуальній реальності, оскільки тут репрезентовані арт-практики, що виникли внаслідок застосування сучасних комп'ютерних технологій. Різновидами сучасних арт-практик науковці вважають відео- та комп'ютерні інсталяції, гіпертекст та мережеву літературу, віртуальні виставки та музеї, комп'ютерні ігри та ін. Характерною особливістю більшості сучасних художніх практик є їх усвідомлено загострений експериментальний характер, прагнення трансформаційних змін у формах та прийомах, а також засобах художнього вираження. За таких умов дослідження комунікативної специфіки сучасних арт-практик потребує розгляду феномену інтерактивності як способу

впливу реципієнта на віртуальну реальність. Інтерактивна специфіка різних форм віртуальної реальності сприяє зануренню реципієнта в штучно змодельоване середовище, перетворюючи його з пасивного спостерігача в активного співавтора. Можна стверджувати, що віртуальна реальність впливає на формування нового естетичного досвіду, на розвиток естетичної свідомості через актуалізацію інтерактивної діяльності реципієнта. Це пов'язано з тим, що інтерактивна специфіка сучасних художніх практик актуалізує діалог між автором, твором і реципієнтом, переорієнтовує реципієнта з позиції інтерпретатора на роль співавтора – співтворця. Такий підхід до визначення специфіки сучасних культурних та арт-практик пов'язаний з позицією Кастельса щодо формування під впливом нової соціально-комунікативної системи нової культури – «культура реальної віртуальності», яка опосередкована соціальними інтересами в суспільстві. Отже, застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, сфера віртуальної реальності ініціюють створення нових форм культурної та художньої комунікації, інтерактивна специфіка яких змушує сучасну людину набувати нових умінь та навичок у взаємодії із сучасними культурними практиками, у тому числі із художніми практиками.

Таким чином, дослідження феномену віртуальної реальності у контексті формування сучасних культурних практик дозволяє висвітлити його міждисциплінарну специфіку та проаналізувати значення віртуалістики в процесі становлення сучасного інформаційно-комунікативного простору. Залучення конструктивістської парадигми П. Бергера та Т. Лукмана до аналізу цього феномену дозволило розглянути культурні практики в аспекті розвитку нових форм соціальної взаємодії, збереження та трансляції соціального досвіду. Аналіз концептуальної стратегії В. В. Бичкова та Н. Б. Маньковської дозволяє репрезентувати філософсько-естетичні аспекти віртуальної реальності як художнього феномену, що актуалізується в інноваційних формах культурної та художньої комунікації. В цьому контексті застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні нового типу художньо-естетичної комунікації передбачає діалогічні стратегії взаємодії між автором та реципієнтом, що пов'язано із розвитком певних форм соціальної взаємодії, збереження та трансляції соціального досвіду. За таких умов дослідження феномену віртуальної реальності в контексті формування сучасних культурних практик є перспективним та потребує подальшого наукового обґрунтування.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Алексеева Т. Б. Социокультурные практики в современном образовательном процессе – URL: <http://www.kpinfo.org/activities/research/conferences/79-conference201304-internet/sotsializatsiya-sub-ektov-obrazovaniya-v-informatsionnom-obshchestve/459-2-31> (Дата обращения 22.12.2016)
2. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. – М.: «Медиум», 1995. – 323 с.
3. Бычков В. В., Маньковская Н. Б. Виртуальная реальность как феномен современного искусства // Эстетика: Вчера. Сегодня. Всегда. Вып. 2. М.: ИФ РАН, 2006. – С. 32–61.
4. Бычков В. В., Маньковская Н. Б. Искусство техногенной цивилизации в зеркале эстетики // Вопросы философии, 2011, № 4, С. 62–72.
5. Єрмолаєв А. Культурні практики і культурна політика. Актуальні питання соціокультурної модернізації в Україні – URL: <http://www.sofia.com.ua/page161.html> (Дата звернення 22.12.2016)
6. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. Пер. с англ.; науч. ред. О. И. Шкаратан. – М.: ГУ ВШЭ, 2000.
7. Кастельс М. Интернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. Пер. з англ. – К.: «Видавництво «Ваклер», 2007. – 304 с.
8. Лексикон неклассики. Художественно-эстетическая культура XX века. / Под ред. В. В. Быčkova. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2003. – 607 с.
9. Маньковская Н. Б., Бычков В. В. Современное искусство как феномен техногенной

цивилизации. – М.: ВГИК. 2011 – 208 с.

10. Федь В.А. Вплив Постмодернізму на розвиток теорії культурної практики // Мультіверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць. – К., 2009. – Вип. 80. – 244 с.

11. Федь В. А. Культурна практика в онтогносеологічних вимірах // Вісник Донбаського державного педагогічного університету. Серія: Соціально-філософські проблеми розвитку людини і суспільства, 2014, Вип. 3, С. 33–41.

12. Hutchins E. The role of cultural practices in the emergence of modern human intelligence. Phil. Trans. R. Soc. B, 2008, 363 (1499), 2011–2019.

REFERENCES:

1. Alekseeva T. B. Sotsiokul'turnye praktiki v sovremennom obrazovatel'nom protsesse [Socio-cultural practices in the modern educational process] – URL: <http://www.kpinfo.org/activities/research/conferences/79-conference201304-internet/sotsializatsiya-sub-ektov-obrazovaniya-v-informatsionnom-obshchestve/459-2-31> (Accessed 22.12.2016)

2. Berger P., Lukman T. Sotsial'noe konstruirovaniye real'nosti. Traktat po sotsiologii znaniya [Social construction of reality. A treatise in the sociology of knowledge]. – М.: «Medium», 1995. – 323 s.

3. Bychkov V. V., Man'kovskaya N. B. Virtual'naya real'nost' kak fenomen sovremennogo iskusstva [Virtual reality as a phenomenon of contemporary art] // Estetika: Vchera. Segodnya. Vsegda. Vyp. 2. М.: IF RAN, 2006. – 239 s. – S. 32–61.

4. Bychkov V. V., Man'kovskaya N. B. Iskusstvo tekhnogennoy tsivilizatsii v zerkale estetiki [The art of industrial civilization in the mirror of aesthetics] // Voprosy filosofii, 2011, № 4, S. 62–72.

5. Yermolaiev A. Kulturni praktyky i kulturna polityka. Aktualni pytannia sotsiokulturnoi modernizatsii v Ukraini [Cultural practices and cultural policy. Current issues of social and cultural modernization in Ukraine] – URL: <http://www.sofia.com.ua/page161.html> (Accessed 22.12.2016)

6. Kastel's M. Informatsionnaya epokha: ekonomika, obshchestvo i kul'tura [Information age: economy, society and culture]. Per. s angl.; nauch. red. O. I. Shkaratan. – М.: GU VShE, 2000.

7. Kastel's M. Internet-galaktika. Mirkuvannya shchodo Internetu, biznesu i suspil'stva [Internet galaxy. Reflections on the Internet, business and society]. Per. z angl. – К.: «Vidavnistvo «Vakler», 2007. – 304 s.

8. Leksikon nonklassiki. Khudozhestvenno-esteticheskaya kul'tura XX veka. [Lexicon nonclassic. Artistic and aesthetic culture of the twentieth century] / Pod red. V. V. Bychkova. – М.: «Rossiyskaya politicheskaya entsiklopediya» (ROSSPEN), 2003. – 607 s.

9. Man'kovskaya N. B., Bychkov V. V. Sovremennoye iskusstvo kak fenomen tekhnogennoy tsivilizatsii [Contemporary art as a phenomenon of technological civilization]. – М.: ВГИК. 2011 – 208 s.

10. Fed V.A. Vplyv Postmodernizmu na rozvytok teorii kulturnoi praktyky [Postmodernism effect on the development of the theory of cultural practices] // Multyversum. Filozofskiy almanakh: Zb. nauk. prats. – К., 2009. – Vyp. 80. – 244 s.

11. Fed V. A. Kulturna praktyka v ontognoseolohichnykh vymirakh [Cultural practices in ethnozoology dimensions] // Visnyk Donbaskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Sotsialno-filozofski problemy rozvytku liudyny i suspilstva, 2014, Vyp. 3, S. 33–41.

12. Hutchins E. The role of cultural practices in the emergence of modern human intelligence. Phil. Trans. R. Soc. B, 2008, 363 (1499), 2011–2019.

Шевчук Ю. А., аспирантка кафедри філософії, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна), E-mail: yulya05.90@bigmir.net

Виртуальная реальность в контексте формирования современных культурных практик.

Аннотация. Актуальность проблематики обусловлена необходимостью исследования феномена виртуальной реальности в контексте культуротворческой специфики современности. В этом контексте автор освещает особенности влияния информационно-коммуникационных технологий, Интернет-технологий, технологий виртуальной реальности на формирование культурных практик, становление новой коммуникативной ситуации и исследует инновационный потенциал виртуальной реальности в современных формах культурной коммуникации. В статье освещены значение концепта «культурная практика» в современном научном полилоге и представлено специфику различных типов современных

культурных практик. Анализ концепции В. В. Бычкова и Н. Б. Маньковской позволяет автору привлечь основные ее положения к рассмотрению влияния феномена виртуальной реальности на формирование современных культурных практик как инновационных форм культурной коммуникации.

Ключевые слова: виртуальная реальность, культурные практики, арт-практики, конструирование социальной реальности, культура реальной виртуальности, культурная коммуникация.

Shevchuk Y., PhD Student of Department of Philosophy, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute» (Kyiv, Ukraine), E mail: yulya05.90@bigmir.net

The virtual reality in the focus of contemporary cultural practices.

Abstract. *The relevance of selected problem caused by the need to study the phenomenon of virtual reality in the context of cultural specificity of our time. In this context, the author highlights the impact of information and communication technologies, Internet technologies, virtual reality technology on the formation of cultural practices, establishing a new communicative situation and explores the innovative potential of virtual reality in modern forms of cultural communication that represented by cultural practices. Multidimensionality and interdisciplinarity of this research require the use of methodological strategies that allow reviewing the innovative specificity of virtual reality in shaping contemporary cultural practices. Exploring the concept of «cultural practice» in modern scientific discourse, the author bases her analysis on the conceptual strategy by P. Berger and T. Luckmann. This allows her to consider cultural practices as a form of social interaction, as well as specific forms of preservation and transmission of social experience. The use of new technologies, computerization and virtualization of various spheres of life in modern society led to the emergence of a variety of cultural practices, particularly contemporary art practices. The conceptual strategy was analyzed according to V. Bychkova and N. Mankovskaya thus allowing the author to use its fundamental positions in consideration of the philosophical and aesthetic aspects of the virtual reality impact on the formation of modern art or contemporary art practices. The specificity of virtual reality in the context of the formation of contemporary art practices necessitates the interactive activity of the recipient and his active participation in the interpretative activity, creating a new type of artistic and aesthetic consciousness. Under these conditions, the problem of the study of the phenomenon of virtual reality in the context of the formation of modern cultural practices is a promising challenge for the research and needs further scientific consideration.*

Keywords: virtual reality, cultural practices, art practices, construction of social reality, the culture of real virtuality, cultural communication.

УДК 27-78(4/5):2-472

Чорнойван Я. В.,

кандидат філософських наук, старший науковий співробітник
Центру вивчення релігії НПУ ім. М. П. Драгоманова
(Київ, Україна), E-mail: chornoivan4ik@gmail.com

ЄВРО-АЗІАТСЬКА АКРЕДИТАЦІЙНА АСОЦІАЦІЯ: МЕТА, ЗАВДАННЯ, ОСНОВНІ ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Сучасна Україна як держава з багатою релігійною картою з оновленням законодавства у сфері релігії та у сфері освітньої діяльності входить в нову епоху, що знаменується початком визнання освітніх документів духовних навчальних закладів на державному рівні. Довготривалий процес вирішення цього питання в історії діяльності релігійних організацій на території України має вже сформовані зразки богословських освітніх стандартів. Одним з таких зразків є академічні стандарти Євро-Азіатської акредитаційної асоціації.

Ключові слова: акредитація, вищі духовні навчальні заклади, стандарти освіти, Євро-Азіатська акредитаційна асоціація.

Сучасна релігійна карта України визначається своєю поліконфесійною струк-